

УДК: 159.96

Шевченко Т.В.¹, Бондаревич І.М.²

¹ студ. гр. БК-613м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІЛЮЗІЇ СПРИЙНЯТТЯ В ХУДОЖНЬОМУ КІНОФІЛЬМІ «ТРАСА №60» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Художній фільм «Траса №60» є прекрасним наочним прикладом когнітивних упереджень і викривлень, які можна назвати ілюзіями сприйняття. Першу групу ілюзій, з якими ми зустрічасьмося в художньому фільмі «Траса60» ми пов'язуємо із досвідом. Ілюзії досвіду – згідно зі слів доктора Рея «ілюзії, які людина автоматично створює керуючись власним досвідом або стереотипами» [1]. Це можна спостерігати фактично на протязі усього фільму, а саме: впевненість у тому, що виконання бажання людини зменшує її проблеми; проте насправді проблем стає більше, або вони стають набагато серйознішими. В епізоді зі ставками, коли головний герой, Ніл Олівер,

зробив вдалу ставку, але втратив усі свої гроші оскільки його ставка була єдиною, і його запідозрили у шахрайстві.

Проте завдяки настановам О.Б. Гранта, наш головний герой намагається уникати стереотипів та власних настанов, завдяки чому він набагато рідше потрапляв у неприємні ситуації, та знайшов кілька нових знайомств під час своєї подорожі, зокрема Боб Коді, який спочатку здався суворим начальником, з яким би поїздка була б каторгою; проте головний герой згодився його взяти, і це виявилась вдала ідея, оскільки його розмови виявилися доволі цікавими, а також дане знайомство вагомо допомогло у майбутньому.

У фільмі простежується думка, що всі стереотипи – зло. Але, аналізуючи наукову літературу та додаткову інформацію, можна зробити висновок, що стереотипи мають подвійне значення, тобто вони створюють як негативний, так і позитивний вплив на людину, а не суворо негативний. [2] В сюжеті фільму присутній навіть образ самого стереотипу – а саме: в'їзд на знаменитий шлях №60, де спочатку потрібно подолати невеликий тунель, який окутує дуже густий туман. Сам туман – також своєрідний стереотип, який використовують фантасти у своїх творах в якості своєрідного порталу для доступу у свій загадковий світ.

Другу групу ілюзій відносимо до вигравання фону. Гарним прикладом є момент у «Музеї підробного мистецтва»: критики давали негативну оцінку картина, які стояли на мольбертах у майстерні, де головний герой стояв з палітрою та пензлем, і тільки підтверджував думки критиків щодо копіювання оригіналів. Проте, за словами господарки цього музею, усі картини – оригінали, і таке їх представлення є необхідним для того, щоб справжні поціновувачі мистецтва змогли їх впізнати.

Хоча ілюзії фону тісно пов'язані з ілюзіями досвіду, проте мають протилежний принцип дії: так як ілюзії досвіду людина створює інстинктивно, а ілюзії фону часто створюються навмисно, для отримання певного ефекту. Наприклад: оскільки головний герой на своїх малюнках часто зображував загадкову дівчину зі своїх снів, то фактично весь час у подорожі він бачив її на рекламних банерах, на яких були написані деякі підказки; проте ці банери бачив тільки він, а для інших людей то були лише порожні рекламні щити. А от після реальної зустрічі з цією дівчиною, банери зникли і для головного героя. І хоча фільм було знято ще у 2002 році, дані ілюзії і зараз активно застосовуються, а саме у рекламній справі: створюючи тематичний фон повідомлення, який викликає зацікавленість лише у цільовій аудиторії.

Наступна група ілюзій – це ілюзії спрощення. Умовно їх можна вважати наслідками ілюзій досвіду, які виникають на основі того, що певне рішення принесе людині спрощення деяких її проблем, проте насправді проблеми не вирішуються, а навпаки – збільшуються. Як виконувати О.Б. Грантом бажання: якщо бажання людини банальне, і спрямоване лише на задоволення власних її потреб, то, здійснюючи його, він давав цій людині серйознішу проблему протилежного характеру.

Також стосовно бажання головного героя «легко приймати рішення» - О.Б. Грант подарував йому чарівну кульку, яка давала відповіді на прості питання (такі

де відповідь виглядає як «так» або «ні»), проте куля часто давала підказки типу «залежить від тебе», або «як ти гадаєш?», тобто створюючи нейтральну ілюзію спрощення, оскільки кінцевий вибір завжди залишався за головним героєм.

Також загальними ілюзіями спрощення можна вважати такі міста, як Бентон (місто Ейфорії), та Морлоу (місто юристів): Влада міста Бентон для боротьби з наркоманією розробила синтетичний безкоштовний наркотик «Ейфорія», який викликав сильну залежність вже після першої дози; але тут є інша сторона медалі: для отримання нової дози, необхідно відпрацювати на благо міста, що фактично являє собою рабство для жителів цього міста, тому у даному випадку, наркотик є тим рушієм, який створює ту ілюзію спрощення: жителі цього міста знаходяться в рабстві, але усі вони задоволені цим, і не помічають його.

У міста Морлоу ситуація інша: усі його жителі – юристи, які заробляють на життя тим, що складають постанови один на одного, та на гостей цього міста. Суть ілюзії полягає у тому, що юриспруденція є корисною наукою, вирішуючи багато політичних та дипломатичних питань; але при її надлишку (зловживанні) – перетворюється у джерело диктатури, за яким завідомо неправдиві факти використовуються як символи влади.

Таким чином, в художньому фільмі «Траса60» визначаємо прекрасні наочні приклади щонайменше трьох типів ілюзій сприйняття: ілюзії досвіду, фону, спрощення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальний опис фільму [Електрон. ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Траса_60;

2. Власне висловлення: Як стереотипи впливають на життя людини? [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/test/training/ptyklad-vv/84565/#:~:text=Стереотипи%20є%20своєрідним%20фільтром%2C%20через,формування%20хибних%20уявлень%20та%20упереджень>.